Flevoland als Kunstwerk
Docentenhandleiding basis onderwijs

Inleiding
Ondanks haar jonge leeftijd is Flevoland een provincie met een rijke historie die strekt tot ver voor het begin van onze jaartelling. Zesduizend jaar geleden woonden hier namelijk al de eerste mensen als jagers, verzamelaars en boeren. Vanaf de middeleeuwen was de Zuiderzee honderden jaren lang een zeer belangrijk verkeersplein. Handelsschepen, vissersschepen en transportschepen voeren af en aan, waarmee er natuurlijk ook wel eens iets misging, getuige de ruim 450 scheepswrakken die in de Flevolandse bodem zijn teruggevonden.

Maar ook de geschiedenis van de Flevolandse polders is ondertussen al 80 jaar oud. Naar het idee van ingenieur Cornelis Lely werd in 1932 begonnen met de aanleg van de Afsluitdijk; de eerste stap in Lely's grootschalige Zuiderzeeproject. Hieruit is Flevoland voortgekomen, dat landschapsinrichters en architecten ongekende mogelijkheden bood. Dit gebied van Flevoland en Zuiderzee heeft talloze kunstenaars geïnspireerd tot het schrijven van een boek, een gedicht of een lied en het maken van een kunstwerk. 'Flevoland als Kunstwerk' is een uitgebreid educatief programma over deze brede culturele identiteit van het waterbouwkundige kunstwerk dat Flevoland heet.

Het programma in het kort

Doelgroep: groep 6 en 7 van het basisonderwijs
Leergebied: geschiedenis, kunst
Duur: dagtocht van 3 uur + voorbereiding en verwerking in de klas.
Prijs: 25 euro per 15 leerlingen per uur inclusief museumdocent. Bij minimaal 90 leerlingen per dag (45 leerlingen per dagdeel) is het busvervoer gratis in de periode 15 september t/m 30 oktober 2010 en 15 maart t/m 15 juni 2011

Het programma wordt aangeboden in de vorm van een dagtocht, met daarbij tips en materiaal voor een voorbereidende les en verwerkingsles.
Er zijn drie dagtochten (van 3 uur) om uit te kiezen:
A: bezoek Museum de Paviljoens, de Groene Kathedraal en Polderland Garden of Love and Fire.
B: bezoek Nieuw Land, Exposure en Observatorium.
C: bezoek Sea Level, Observatorium, Groene Kathedraal en Aardzee.

NB. De dagtochten zijn inclusief busvervoer en gespecialiseerde begeleiding door museumdocenten van Museum De Paviljoens. In Nieuw Land wordt de groep begeleid door deskundige vrijwilligers van het museum.

Leerdoelen en kerndoelen
Het lesprogramma behelst de volgende leerdoelen:
- De leerlingen kunnen samenwerken;
- De leerlingen kunnen uitleggen welke rol de Afsluitdijk speelt binnen het Zuiderzeeproject;
- De leerlingen kunnen globaal de ontwikkeling van het Zuiderzeeproject in eigen woorden beschrijven;
- De leerlingen kunnen aangeven wat de relatie is tussen Flevoland en Land Art;
- De leerlingen kunnen enkele Flevolandse kunstprojecten benoemen en toelichten;
- De leerlingen kunnen het begrip 'poldergevoel' omzetten in een product van eigen verbeelding.

Het lesprogramma sluit aan op de volgende kerndoelen:
- Oriëntatie op jezelf en de wereld: 37, 46, 47, 48, 50, 51, (52) en 53.
- Kunstzinnige oriëntatie: 54, 55 en 56.

Het lesprogramma behandelt onderwerpen uit de canons van Nederland en Flevoland.

Het lesprogramma
Voorbereiding

Advies:
Bekijk met de leerlingen een film ter voorbereiding van de dagtocht.
Voor dagtochten A en C is dat 'Land Lucht Lijn' over de Land Art projecten in Flevoland.
Voor dagtocht B is dat 'Streep door de Zee' (afleveringen 1,2 en 4 van elk 4 minuten), over de Afsluitdijk; de eerste stap in Lely's Zuiderzeeproject.

De dvd's zijn, na boeking, in het kader van dit project in bruikleen verkrijgbaar:
- 'Streep door de Zee' bij Nieuw Land: receptie@nieuwlanderfgoed.nl of telefoon 0320-225900.
- 'Land Lucht Lijn' bij Museum De Paviljoens: educatie@depaviljoens.nl of telefoon 036- 5450400.

Keuze opdrachten:

1. Perspectief tekenen: http://www.youtube.com/watch?v=7ZYBWA-ifEs
   In de Groene Kathedraal van Marinus Boezem laten we de leerlingen vanuit een zelf gekozen punt de kathedraal natekenen. Het zou leuk zijn als de leerlingen al enige ervaring hebben met diepte.

2. Studeer samen met de leerlingen de Zuiderzeeballade in. Het lied geeft kort en bondig, het ontstaan van Flevoland aan.
   Lied en tekst: http://www.dehondsrugzangers.nl/songteksten/zuiderzee%20ballade.html
   Tekst en bladmuziek
   Melodie: http://www.4shared.com/audio/YrCTv_nX/Zuiderzeeballade.html

   Een vervolgopdracht kan zijn het maken van een (foto)filmpje of fotocollage bij de Zuiderzeeballade.

3. Luister met de leerlingen naar de Zuiderzeeballade (via Youtube). Lees de tekst en laat de leerlingen naar eigen inzicht de foto tekenen waarover de opa zijn kleinzoon in het lied vertelt.

4. Beluister met de leerlingen de liederen van kunstenares Chikako Watanabe op www.depaviljoens.nl; moderne bewerkingen van Zuideree- en Schoklandse liederen. De leerlingen schrijven naar aanleiding hiervan een eigen tekst over de Zuiderzeeballade hun eigen beleving van hun provincie, woonplaats of straat. Binnenkort beschikbaar.

Dagtocht
Een dagtocht neemt in totaal 3 uur in beslag (2,5 uur programma en 0,5 uur reistijd).
De leerlingen worden op school opgehaald met een bus. Drie museumdocenten van Museum de Paviljoens zijn in de bus aanwezig en zullen de gehele tocht begeleiden.

Dagtocht A
De leerlingen bezoeken Museum de Paviljoens in Almere en krijgen een uitgebreide uitleg over de verschillende kunstprojecten in Flevoland. Ze gaan het kunstwerk *Jump* (2005) van Job Koelewijn ervaren en in de workshopruimte een eigen tentoonstelling samenstellen d.m.v. het Flevoland als Kunstwerk rollenspel. Dan vertrekken zij per bus naar de *Groene Kathedraal* (1978 - 1996) van Marinus Boezem, waar zij een opdracht perspectief tekenen krijgen. Vervolgens gaan de leerlingen naar *Polderland Garden of Love and Fire* (1992 - 1997) van Daniel Libeskind, waarbij een uitgebreide uitleg en opdracht volgt een de leerlingen het kunstwerk zelf mogen gaan ervaren. Dan brengt de bus de klas weer terug naar school.
Dagtocht B
De leerlingen bezoeken Nieuw Land in Lelystad en bekijken gezamenlijk de evocatieve film 'De Droom van Lely'. Daarna maken ze, in twee groepen, onder leiding van deskundige vrijwilligers - poldermensen in hart en nieren- een informatieve rondwandeling door het museum. Van de Swifterbantmensen tot de scheepswrakken van de Zuiderzee, van Zuiderzeewet tot inpoldering en ontginning; alle aspecten van Lely's Zuiderzeeproject komen aan bod. Daarna vertrekken de leerlingen per bus naar *Exposure* (2010) van Antony Gormley en *Observatorium* (1971 - 1977) van Robert Morris, waarbij ze een uitgebreide uitleg en opdracht

krijgen van museumdocenten van Museum De Paviljoens en de leerlingen het kunstwerk zelf mogen gaan ervaren. Dan brengt de bus de klas weer terug naar school.

Dagtocht C

De leerlingen maken een rondreis langs vier verschillende landschapskunstwerken; *Aardzee* (1982) van Piet Slegers , *Observatorium* (1971 - 1977) van Robert Morris, *Sea Level* (1989 - 1996) van Richard Serra en de *Groene Kathedraal* (1978 - 1996) van Marinus Boezem. Bij alle kunstwerken wordt een uitgebreide uitleg en opdracht gegeven en krijgen de leerlingen de gelegenheid om de kunstwerken zelf te ervaren.

Tijdens de terugreis naar school luisteren de leerlingen naar diverse Zuiderzeeliederen.

NB. Wij vragen docenten en begeleiders vanuit de school om een actieve rol tijdens de dagtocht, en ervoor te zorgen dat museumdocenten en vrijwilligers hun verhaal kunnen doen.

Verwerking

Advies:

Doe met de leerlingen de 'Flevoland als Kunstwerk' quiz. Deze quiz laat leerlingen zich nog even verdiepen in een aantal typisch Flevolandse onderwerpen. Voor het vinden van de antwoorden maken zij gebruik van het ABC van Flevoland, op de websites van Nieuw Land www.nieuwlanderfgoed.nl en Museum de Paviljoens www.depaviljoens.nl . Binnenkort beschikbaar.

Praktische informatie

- Wij vragen u vriendelijk om tijdig een afspraak maken voor de dagtocht van uw keuze.
- Wij vragen u vriendelijk uw groep van tevoren in groepen verdelen. Bij dagtochten A en C in drie groepen, bij dagtocht B in twee groepen.

Regels Museum De Paviljoens en Nieuw Land

Bij een museumbezoek hoort ook het naleven van de onderstaande 'huisregels'.

Eigenlijk gelden dezelfde regels als op school + nog een paar extra huisregels. Neemt u deze alstublieft van te voren goed met de leerlingen door.

- Luister goed naar de aanwijzingen van de museumdocent, vrijwilliger en suppoost.
- Berg je jas en tas op in de garderobe.
- Niet eten of drinken in het museum.
- Niet rennen in het museum, maar gewoon lopen.
- Kijken met je ogen en niet met je handen.
- Niet roepen in het museum; hou rekening met andere bezoekers.
- Even je vinger opsteken als je wat wilt zeggen of vertellen.

Tip

- Laat de leerlingen wandelschoenen meenemen!

Meer informatie

Meer informatie over Flevoland, de polders, landschapskunst of de beide musea:

- www.depaviljoens.nl
- www.nieuwlanderfgoed.nl

Contact en reserveren

Alle drie de dagtochten kunt u reserveren bij Museum de Paviljoens.
Geeft u, wanneer u dagtocht B wilt boeken, alstublieft meerdere voorkeursdata aan. De musea kijken dan samen op welke dag uw dagtocht ingeboekt kan worden.

Annelien Kers
medewerker educatie
Museum De Paviljoens
Odeonstraat 3 NL - 1325 AL Almere
www.depaviljoens.nl

+31 (0)36 545 0400

Nieuw Land
Museum+Archief+Studiecentrum
Oostvaardersdijk 01-13
Postbus 73
8200 AB Lelystad
T (0320) 26 07 99
F (0320) 26 04 36
I www.nieuwlanderfgoed.nl